Број 175. У Новом Саду, у понедељак 6. августа 1907. Година XLII.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом и понедељником једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 70 пот. на четврт године 8 круна. Кад се јутарњи и вечерњи лист засебно шаље: месечно 3 кр. 26 п. на четврт године 9 круна 75 пот.
За Аустрију и све остале земље на четврт године 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 кр. а за стране земље годишње 6 круна 50 пот.
Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Телефон бр. 131.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

(Вечерњи лист.)

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова

Уредништво „Заставе“ је у кући г. Ј. Т. Чавића Администрација „Заставе“ налази се у кући, де је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 2.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Рукописе не враћамо.

Поједини вечерњи бројеви стају 10 потура.

Чек-конто 12008.

Наше иступање из коалиције.

Оно, што се догодило прошле суботе, није дошло изненада. То се могло већ од дужег времена слутити, а у најновије време сигурно очекивати. Српска народна радикална странка иступила је из хрватско-српске коалиције.

Ми ћемо још опширно писати о овој ствари. Али већ и сад напомињемо ону узврелост, која је наступила у редовима српске народне радикалне странке када нас је од хрватско-српске коалиције тукао лед, а ми се надали да ће да нас огреје сунце Ми нећемо да цртамо онај бол, који је дубоко потресао редове српске народне радикалне странке, када су наши хрватски савезници пристали да се из саборске адресе избришу речи: „Српски народ“ Ми нећемо да цртамо оно огорчење, које је овладало осећајима српске нар. радикалне странке, када је из крила коалиционе владе изашла наредба против ћирилице Нећемо да исписујемо како је било у души свију честитих Срба, кад је постало јасно. да је та „наша влада“ радила против закључака нашег народног црквеног сабора. Напослетку нас је оставило стрпљене. Било је и време.

Све што је свесно у нашем народу, већ давно није душом уз коалицију. С тога ће се народ осетити данас као ослобођен терета. Ово иступање из коалиције, разуме се, није наперено против народа хрватског, него само против зла, које је владало у коалицији. У многоме се наша радикална странка слаже с коалицијом и у тим ће питањима ићи и даље с њом.

Изасланици српске народне радикалне странке изрекли су отворено како излазе из коалиције. Задржавају њено знамење. Бранићe начела задарске и речке резолуције Заступиће права домовине своје, заступаће равноправност али ће моћи да буду слободнији у своме раду и неће морати да се поклоне увек политичким изумима Прибићевића и Лорковића.

Сад кад су изашли из коалиције, моћи ће сасвим друкче да се бране против нападаја њених, ако се ти нападаји продуже И умеће да брани српске срезове које су већ неки почели делити као ризи Христове, јер српска народна радикална странка осећа да живи и да је народ наш жив.

Наши брзојави које смо добили из Загреба јасно показују, да су напредњаци и самосталци већ унапред удесили што не треба и у потаји поделили били срезове. Ето су радикали изашли, а ови нису могли да се погоде са странком права, а „славонска организација“ је само још по имену у оној коалицији, о којој мисле напредњаци и самосталци да је само зато ту, да служи њиховим политичким неразумљивим смеровима.

Може бити да ће ово наше иступање из савеза донети чак и брзе плодове. Може бити, да ћемо овако баш, кад нисмо везани са тесним везама коалиције, моћи да будемо ближи бар неким коалицијоним странкама, но што то беше могуће до сад. Можда ћемо наћи код коалиције више предусретљивости, кад нисмо у њој, но док смо били у њој. Јер смо сва ојако морали у интересу народа показати, да се не може с нами свакојако.

Преломило се.

Загреб, 5. августа.

Као што сам Вас брзојавно известио, српска народна радикална странка иступила је јуче из хрватско-српске коалиције. О појединостима и значају тога догађаја јављам Вам ово:

Седница извршног одбора коалиције почела је у 4 сата по подне. Од стране радикала били су: др. Светислав Новак и др Плата Чуповић. Од странке права био је Загорац, др Ројц и Акачић. Од напредне странке били су др Лорковић и Вилдер. Од самосталне странке Светозар Прибићевић и др. Богдан Стојановић. Председавао је Грга Тушкан који припада странци права.

Одмах у почетку седнице прочитали су изасланици српске народне радикалне странке изјаву, којом иступају из хрватско српске коалиције. Та изјава гласи:

Славном изборном и извршном одбору хрватско српске коалиције у Загребу.

Изасланици српске народне радикалне странке притужили су се већ у седници извршног одбора хрватско српске коалиције на непријатељски рад српске самосталне странке против радикалне странке.

Самостална странка није обуставила непријатељске нападаје на радикалну странку у својим органима, него је борбу против радикалне странке пренела и на своје скупштине као што то доказује и последња скупштина самосталне странке у Пакрацу.

У ту борбу против радикалне странке повукла је самостална странка већ од почетка и хрватске коалицијоне странке.

Радикална је странка мирно трпила те неправедне нападаје док није дошла до уверења, да тим нападајима бивају све јаче угрожени и сами интереси народа српског у Хрватској и Славонији.

Из тога разлога закључио је средишни одбор, да радикална странка остајући и даље на становишту задарске и речке резолуције иступа из хрватско српске коалиције и овлашћује нас да славни одбор о томе известимо

У Загребу, 17. августа 1907.

Др. Платон Чуповић
Др. Светислав Новак,
као изасланици српске народне радикалне странке.

После прочитане изјаве изрекли су заступници српске народне радикалне странке, да њихов мандат, као чланова изборног одбора коалиције овим престаје и удалили се са седнице.

Пре тога узео је реч др. Грга Тушкан и молио да то не буде последња реч, јер се нада да ће се моћи наћи начина, да се ствар изглади. Др Светислав Новак изјавио је, да је њему и дру Чуповићу немогуће сад улазити у преговоре, јер је ова изјава донеш на једнодушно у средишном одбору српске народне радикалне странке а на жељу присталица те странке

Др Лорковић и Прибићевић хтели су да даду неке изјаве, али су се изасланици радикалне странке пре тога удалили, јер нису хтели да присуствују тој седници.

Ближи узроци овог поступка познати су нашем свету. Но управа српске народне радикалне странке издаће у најскорије време проглас на народ, у коме ће то бити потање изложено. Али се већ и сад може нагласити оно, што се иначе и по себи разуме, а то је, да **овај корак није наперен против Хрвата**, да српска народна радикална странка не мисли напуштати задарску и речку резолуцију, као ни борбу за законита права своје домовине.

* * *

Са потпуно поуздане стране добили смо овај брзојав из Загреба:

Загреб 6. августа Кад су изасланици српске народне радикалне странке напустили седницу извршног одбора остале три странке продужиле су рад. Седница је трајала до 7 сати и била је бурна Није било никако могуће да постигну споразум о истицању кандидата. Погодили су се само о неколико срезова а у огромној већини срезова остављене су свакој коалицијоној странци слободне руке. И да свака коалициона странка има права ступати у изборну погодбу са ма којом странком, која стоји на прогласу коалиционом од 1906. године. — (То су све странке, чак и социјалистичка, осим Франковаца. Пр. ур. Заставе). Што није дошло до споразума изборног, највећма су узрок самосталци и напредњаци, који су држали заједно против странке права, а особито против њене организације у Славонији, којој је орган „Народна Одбрана“. Нарочито су хрватски „Напредњаци“ тражили неких 12 које радикалних срезова, које срезова странке права.

Како ће на основу горњег закључка тражити споразум поједине странке из хрватско-српске коалиције и са радикалним барачима треба да упозорите наше људе, да без договора са управом, не обвезују се ни на шта.

Светозар Прибичевић је узео на себе улогу да нападне у „Србобрану“ српску народну радикалну странку пред народом, да је она бајаги за то иступила из коалиције, да ступи у службу бана Ракоцаја.)А да ко би се други и могао примити такве срамне улоге, ако не Светозар Прибићевић. Пр ур „Заставе“).

* * *

Загреб, 6. августа. Самосталци су у прекјучерањој седници коалиције учинили издајство према српској ствари. Напустили су неколико српских срезова. Пристали су на кандидатуру Бадајеву у Градишци и кандидатуру бившег подбана Николића у Илоку, а јавно се говори, да ће њихови кандидати при идућим изборима бити и Куеновци: Никола Петровић и барон Јосиф Рајачић. (Дакле обистиниле се вести о оним ровењима, о којима смо јавили већ раније нашим читаоцима И види се, да су напредњаци и самосталци иза леђа целе коалиције споразумели се о подели срезова, зато нису ето могли да се погоде ни са странком права. Пр. ур „Заст.“)

И Крајина опусти.*)

Покрет за сеобу опет се почиње живо осећати у целој земљи. Исељавање из Херцеговине заузима све веће и замашније размере. Јуначка и тужна деца Херцегове кршне земље у гомилама се крећу. Гладна, гола и боса, испијена и исцеђена сиротиња оставља куће и огњишта своја и бежи главом без обзира у далеке и непознате крајеве да сачува оно голог живота, трошећи снагу своју, младост и здравље у подземним мрачним рудницима прождрљивих американских послодаваца.

И ако је једна од битних особина неколико области у Херцеговини непрестада сеоба и гражење зараде у туђим и подеснијим крајевима за живот, ипак се ово силно и многобројно селење даје објаснити једино рђавим и нездравим економским и социјалним приликама у нашој земљи.

У последње доба осетио се опет жив и

*) Овај је чланак у „Отаџбини“ заплењен али је суд заплену на основу закона морао поништити.

узбуђен покрет за сеобу у невесињској и гатачкој области, а сваком је познато, да се наш народ из тих крајева врло нерадо креће у туђину. Тај јуначки и честити народ нагони, нема сумње, црна невоља и беда да оставља своја огњишта.

Нас највише запрепашћује и растужује рапидно селење из наше Крајине, што је у задње време почело нагло растети и бујати. Силне су муке и невоље, сињи су и велики терети што гоне наш несретни и упропашћени народ у далеки, непознати свет, у чађаве и загушљиве преко-океанске градове. Нама се стеже срце, бол нам тешки душу обузима и сузе нам на очи навиру, кад видимо групе младих и свјежих људи како погружено замичу преко граница наше исцеђене отаџбине, сусрећући се са гомилама странаца који ће за кратко време засести на њихова огњишта што се трну и гасе.

Читави срезови у западним деловима Крајине лишени су овим наглим селењем младих људи и радне снаге. Ти су крајеви као изумрли.

У њима се не чује песма него болан јаук и лелек мајке за сином, сестре за братом, који негде далеко у рудницима скапава од глади проклињући и сами дан рођења свога.

Нико од добра не бежи, нико се од добра не сели. Крајишник се с тешком муком и болом у души растаје са рођеном грудом, јер је љубав његова према земљи развијенија и снажнија него и у једном крају нашем. Непознато је селење из Крајине, ни један га летописац до данас није у својим сувим аналима забележио. Неизмерна мора бити сила која гони наш несретни и испијени народ на овај тешки и очајни корак.

Многи се исељеници, истина, након неког времена и поврате у отаџбину, али, сломљени и сатрвени, брзо вену и умиру. Гледајући ове црне и кобне слике наше економске и националне снаге, ми падамо у очајање, јер нас обузима силни страх, да ће нам Крајина, љута и крвава Крајина, малаксати и опустити.

Вести из места и са стране.

Сукоб између Хрвата и Срба.

У Лици у Ловинцу дошло је до крвавог сукоба између Срба и Хрвата. Многи Срби су на вашар дошли са српским кокардама То је љуто ражестило Хрвате. Прво су затражили од жандара да заповеде Србима да скину те кокарде, а затим су и сами одмах напали Србе Дошло је до крвавог судара у који су се умешали и жандари. Више је особа тешко рањено, а Паја Баркић је смртно рањен. Срби су усљед тог изазивања и напада хрватског врло озлојеђени. Жалост да се хрватски народ још увек даје завађати на напад Оволико на прву вест о небратском нападу.

Прилике у хрватским странкама.

Осечка „Народна Обрана“ од новијег времена доста оштро критикује прилике у хрватским коалираним станкама. Нарочито напада рад и ровења хрватске народне странке, која ће, ако тако и даље узради врло брзо довести до расула у хрватским коалираним странкама. Истиче, како се напредњаци турају свугде па и тамо, где их нема. Не само што стварају борбу против капута, већ не бирајући средства, нападају све хрватске коалиране странке, само да за себе створе поља и терена. Непозвано иду и рове и у оне срезове, где њихових присталица и нема, само да за муте и покушају у мутноме да лове „Народна Обрана“ јавно вели, како напредњаке треба утући барем у свима славонским котаревима. „Обзор“ под насловом „Греси страначког водства“ замера „Народној Обрани“, што наставља борбу против вођства хрватске странке права и примећује, како они који нису задовољни са вођством те своје странке, нека промисле, па нека је напусте. — Као што се види заоштреност међу хрватским коалираним странкама врло је велика и једни друге нуде, да иступе. Где ствар дође већ на ту границу ту је прелом и разлаз врло близу. Хрватски напредњаци врло, ал' врло су слични нашим самосталцима и је ли чудо, што се тако слажу и што се служе истим средствима.

Прилике у мађарским коалираним странкама.

Већ се поодавна у мађарским политичким круговима говори, како ће пучка странка иступити из коалиције и да јој управо тамо место није ни било Одономад се догодио још један случај, који ће већ иначе врло запете околности између мађарске пучке и независне странке само још јаче пооштрити. Изборни срез велико карловски био је срез мађарске независне странке и ова је као свога кандидата истакла сатмарског државног одветника Белу Паа Потив овог званичног коалиционог кандидата истакла је пучка странка адвоката Алберта Сабо. Но како је пучка странка у том срезу слаба, то је склопила споразум са Румунима. И то не само за овај избор на државни сабор, већ и за жупанијске и чиновничке изборе, а све против независне странке. Мађарски листови нападају љуто због тога пучку странку и крсте тај споразум између пучке странке и Румуна издајством. И питају, како пучка странка може и даље да остане у коалицији, која са Румунима има таку борбу. и да сама пучка странка у угарском сабору напада Румуне, а овамо иза леђа коалиције, којој је члан, склапа споразуме са Румунима. Веле, да се са тим отвореним издајством пучке странке према коалицији мора расчистити.

Покрет против алкохола.

За јучер, 5. (18.) августа био је сазват у Сентомашу збор са дневним редом: да се стане на супрот узимању маха пијанству у нашем народу.

Збор је био добро посећен, беху присутни до 1500 душа, које Срба, које Мађара. Као гост био је позват и др. Милан Јовановић-Батут.

Пошто је збор у 3 сата после подне отворен и часништво од Срба и Мађара изабрато, међу којима је од српске стране председавао г. Јеврем Пивнички, узео је реч известилац др. Живко Продановић, који је живахно и убедљиво са друштвеног, здравственог и економског гледишта оцртао пијанца и алкохол, као најљућег непријатеља човечанства.

За њим је добио реч мађарски известилац г. Гусли Имре, који је такође у том истом смислу расправљао штетност алкохола.

За тим је говорио г. др. Милан Јовановић Батут о том предмету штатистиком у руци тако разложно, да је на крају свог говора одушевљено од народа акламиран.

Резолуција, коју је збор једногласно прихватио, у неколико тачака тражи, да општина и жупанија донесу одредбе, да се биртови, кафане, ракијаре и пиваре суботом у вече од 6 сати, а недељом и свецем бар до 12 сати затворене држе. Даље да се забрани младежи, да смеју похађати до своје 18. године таква места, где се алкохолна пића продају, те би то био први почетак за сузбијање алкохола и његових страшних последица за појединца и породицу.

Резолуција је прочитана на оба језика и као што смо напоменули једногласно усвојена.

Збор се, пошто је тим исцрпљен дневни ред, мирно разишао.

Доиста би требало, да за трагом Сентомашана пођу и остале наше општине, па да се тај покрет против алкохола тако рећи код нашег народа одомаћи, како би и с те стране могло наступити ново доба.

Острво св. Јелене.

Ово острво је по имену добро познато и нашем народу. На њему је силан француски цар Наполеон провео као изгнаник доста година. На њему је био као енглески војни заточеник и чувени бурски војсковођа Кроње са својом храбром војском. Све док се није отворио суецки канал острво св. Јелене било је од великог трговачког, а нарочито војног значаја. Оно влада над целим великим морским путем, које води око предгорја Добра Нада. С тога се и водиле многе љуте и крваве борбе око тога, чије ће бити острво св. Јелене. Од 1836. год па све до данас поседнуто је од енглеске војске. Но од како је суецки канал прокопан, острво св. Јелена изгубило је свој огромни војни значај и сад је енглеска влада закључила, да повуче са њега, још и оно мало војника, што има на њему. Пре се толико крвавило за њега а сада га не треба скоро нико. Острво св. Јелена лежи у јужном атлантском океану, а удаљено је хиљаду осам стотина километара од јужне америчке обале.

Нечувено зверство.

Арнаути из Малесије пре неки дан заробили су у селу Сенцу Гостиварске казе, петогодишњег синчића Никодима Ламбровића и одвели у планину тражећи за њега откуп 2000 турских лира. Никодим је имућан човек и ради у Цариграду. Он има седморо женске деце и овог јединог синчића, кога су сада заробили. Јадна мати, са чијих недара су ови зверови отели ово дете и стари деда му иду као луди и кукају за својим дететом, али помоћи нема, нити се власт за ослобођење овог детета стара

Како се суди у Босни и Херцеговини.

Ових дана било је у новинама говора о овој чудноватој пресуди у окупираним земљама: Три сељака из Благаја набраше лањске године у јулу липове лике за плетење асура. На путу их ухватише жандари, отеше им лику и пријавише их суду. Суд их осуди на месец дана затвора и 374 круне глобе. Сељаци се притужише ради оваке осуде земаљској влади и она им одлуком од 27. маја 1907 год „путем милости“ снизи на 150 круна или 94 дана шумске работе (кулука.) Дакле 94 дана работе место глобе и месец дана затвора — то значи четири месеца казне, а лика је на лицитацији продата за пет круна.

Забаве са игранком.

Одбор за оснивање српске читаонице у Кању приређује забаву с игранком у недељу 12. (25.) августа 1907. у школској дворани у кући српске црквене општине. Добровољни прилози примају се са захвалношћу и изнеће се на јавност путем штампе. Чист приход употребиће се за оснивање српске читаонице. Програм је занимљив.

Великобечкеречка српска трговачка омладина приређује 15. (28.) августа 1907. год. на дан црквене славе Вел. Госпојине у просторијама „Круне“ забаву са игранком, томболом и шаљивом поштом.

Напомена.

Пошто је дан св. Стевана проглашен државним свецем и на тај дан сваки рад забрањен, то сутра неће бити листа, а први број што буде изишао, биће вечерњи број од среде.

Брзојави „Застави“.

Стигли 6. августа.

Демонстрација против бана.

Загреб У суботу у вече била је демонстрација против бана која је у недељу поновљена. Кад је бан изашао из цркве, неколико младих људи дошло је до кола и звиждући пратило је ова Демонстранти су растерани.

Збор обртника.

Печуј. Јуче је био збор обртника на који је дошао и државни секретар Стерењи изнео програм владе у погледу ревизије обртног закона.

Главни уредник: Јаша Томић.
Одговорни уредник: Константин Брадваровић.

Јавна захвала.

У име читаоничке управе, доле наведени дарежљивим прилагачима, коју су приликом одржане забаве приложили, изричем топлу захвалу, н. и. г. г.

По 20 круна, Браћа Попов, Сегедин, по 5 круна, Бела Бошањ, Петар Петровић, по 4 круна Омер Попов, Милан Чокић, и Син, по 2 круне. Ника Милић В. Кикинда Велемир Бешлин, Шаца Плештић, Бочар, Никола Сочин, Ђура Терзин, Темишвар, Никола Вукадинов; по К. 1 20 пот: Стеван Црквењаков, по 1 К. Страин Живанчев, Михаило Бербаков, Лазар К. Лера, парох Милош Пеић, Петар Ђуричин, Тима Ђукичин, Пера Ћопков, Милош Паић, по 80 филера Средоја Белић, Алекса Брандић, Средоја Станаћев, Урош Чавић Велика Кикинда Шандор Бешлин, Жива Белић. Штева Јованов, Н. Н. по 60 филера Душан Јанкелин, по 40 филера, Жива Попов, Јоца Весков, Макса Мандарић, Велика Кикинда, Љуба Исаков, Јоца Лупулов, Ацко Будишин, Жива Глоговачки, по 20 филера Груја Станаћев, Милош Карацин. Велика Кикинда Јован Станаћев, Шандор Ковачев, Риста Белић, Миливој Путник, Велика Кикинде, Золтан Ђерђанфи, Васа Торњански, Жива Исаков.

У Карлову држана забава, 13. јула 1907. год.

Жарко Чокић
благајник.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.